

8 Intervallum medij temporis modicum non vitiat obligationem.

9 Declaratur.

10 Stipulatio requirit consensum, sicut quilibet actus formalis.

12 In matrimonio contrahendo vir debet prius interrogari, & loqui, quam mulier.

13 Alicubi tamen contrarium servatur, & cur.

1 ICET. Sponsalia de presenti non solvuntur per sequens matrimonium etiam carnali copula consummatum: Hoc dicit secundum Joan. Andr. & omnes; & est pars capituli. Si inter virum, supra de sponsal. Dividitur ut hic per DD.

2 Nota primò ibi, Vtraque dicente, argumentum pro opinione Bonaguidæ in cap. Tunc, infra eod. quod ad matrimonium valde contrahendum non sufficit responsio ex intervallo, sed requiritur ut contrahentes sibi mutuo respondeant antequam ad extraneam divergant; nam verba illa, utraque dicente, videtur innuere, ut loquutio debeat esse simultanea; idque ad exemplum stipulationis, ut l. Continuis ff. de ver. obligat. & cum opinione Bonaguidæ videtur transire Jo. Andr. in cap. Si inter virum, n. 2. de spons. & ibi etiam Collect. n. 1. cum eam recitet ultimo loco. Speculat. tit. de sponsal. s. 1. n. 5. vers. Secus, Abbas in cap. Dilectus, in fin. & Anchar. in cap. Ex litteris, n. 2. eodem tit. Sed oppositum tenet Guido, ut refert Jo. Andr. loco cit. quia in his, que consensu contrahuntur, responsio facta ex intervallo non nocet. l. Si stipuler, §. ult. ff. de ver. obligat. & hanc partem tenent gloss. in d. cap. Dilectus, in fin. de spons. & ibi Host. n. 4. & Jo. Andr. n. 7. Henric. Boic. n. 3. Alex. de Nævo, n. 19. & Præpos. n. 2. Archid. in cap. Sufficit, in 1. gloss. 27. q. 2. Cald. in cap. Si inter virum, & ibi etiam Butr. n. 4. Card. eod. n. 4. I. Alex. de Nævo n. 12. & Præpos. n. 3. de spons. Paris. alios citans conf. ff. Attingam. n. 17. vol. 4. Et est communis opinio, ut attestatur Præpositus d. cap. Dilectus n. 2. quam ex Theologis sequitur D. Tho. in 4. sentent. dist. 29. q. un. art. 3. q. 2. ad secundum, & alii apud Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 2. disp. 32. n. 3. vers. Secunda quia. Et est simile in matrimonio spiritali, quod contrahitur inter eligentem, & electum, quod valet, licet electi, & eligentium consensus eodem tempore non concurrant, ut est textus in cap. Cùm inter Canonicos, quem ad propositum nostrum ponderat ibi Abb. n. 6. supr. de elect.

3 Neque verò quo ad hoc aliquid juris novi induxit Concilium Trid. in cap. 1. sess. 24. de reform. matrim. Ideoque si vir coram parochi, & testibus dicat mulieri, Ego te accipio in meam, & post aliquot dies similiter coram parochi, & testibus mulier dicat viro, Ego te accipio in meum, procul dubio erit matrimonium, ut idem Sanch. observat d. disp. 32. n. 17.

6 Tenendo communem opinionem, eam limita primò, ut non procedat, si ante responsionem consensus fuerit revocatus: tunc enim responsio subsequens matrimonium non facit, cum illius consensus deficiat, sine quo firmitatem habere non potest, ut cap. final. §. ult. de procur. lib. 6. Butr. in d. cap. Si inter virum, n. 4. vers. Credo quod si primus consentiens; & ibi etiam Alex. de Nævo, n. 10. de spons. Navar. in manual. cap. 22. n. 80. dicens non esse necessarium licet sit conveniens, ut amborum consensus simul & eodem loco, & tempore concen-

rat, sed sufficere ut altera pars prius, & in alio loco consentiat, & postea quovis temporis intervallo interjecto altera alibi assentiat, modò prior in suo consensu perduret; allegat Host. & Joan. Andr. in cap. Ex litteris, de sponsal. licet aliqui sentiant non esse matrimonium, si inter assensum unius, & alterius magnum intervallum intercedat, inter quos Sanch. d. disp. 32. n. 7. arg. l. 1. §. 1. ibi:

8 (Intervallum medij temporis modicum non vitiat obligationem, ff. de ver. obligat.) Sed ille textus nihil facit, quia quatenus probat à contrario sensu obligationem vitari, si intervallum medij temporis sit magnum, procedit in stipulatione, nec locum habet in aliis contractibus, qui consensu contrahuntur, ut in d. l. Si stipuler, §. ult. ff. de ver. obligat. & ibi notat gloss. in ver. Consentiant, & Bald. in princ. qui sic summat illum textum, Quod vitiat stipulationem, puta temporis intervallum, non vitiat contractum, qui consensu contrahitur: & reddit rationem diversitatis, quia in stipulatione requiritur consensus, sicut in quolibet actu formali: quam differentiam ponit etiam Alex. de Nævo in d. cap. Si inter virum, n. 10. Sed quid si non appareat de expressa revocatione consensus, numquid credendum sit dicenti, se consensum revocasse ante consensum alterius? Respondeo in dubio esse illi credendum, quia præsumitur consentisse sub conditione, si alter statim assensum præbeat, ita Butr. in d. cap. Si inter virum, n. 4. vers. Credo, de spons.

12 Secundò nota ibi, Ego accipio te in meam, arg. quod in contrahendo matrimonio vir debet prius interrogari & loqui, quam mulier; concordat d. cap. Si inter virum, supra de spons. ubi hoc notat Jo. Andr. n. 3. qui tamen fatetur alicubi contrarium servari, ut Patavii: sed non est jus, quia hoc non est de substantia matrimonii: & sed secundum Abb. ibi n. 4. & Alex. de Nævo in 3. not. ob bonam causam in aliquibus locis introductum est, ut mulier prius interrogetur, quia cum sit volubilis, cautius est prius illius consensum antea perferuari, ne vir prius consentiens remaneat cum dedecore, si illa postmodum renuat consentire.

13 Reliqua ad interpretationem hujus text. habuisti in prædicta Decretali, si inter virum.

DE CONDITIONIBVS APPOSITIS in desponsatione, vel in aliis contractibus.

Cap. Quicumque.

S V M M A R I V M.

- 1 Conditionis turpi defectus in contractu matrimonii appositus non vitiat matrimonium, sed vitiatur.
2 Condicio resolutive an vitiet matrimonium, vel potius vitietur.
3 Condicio an, & quando matrimonium suspendat, aut vitiet, remissive.

1 Q UICUMQUE. Legitur tribus modis Primò intelligendo litteram de conditione turpi, quæ non sit contra substantiam matrimonii, prout intellexit gloss. & hæc lectura communis est, ut attestatur Anchar.

DE CONDIT. APPOS.

Cap. Super eo.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium contrahens sub conditione non improbat non compellitur illud consummare ante conditionis eventum.
2 Matrimonium sub conditione contractum purificata conditione illicito est perfectum absq. novo consensu secundum opinionem Canonistarum contra Theologos.
3 Dispositio conditionalis per adventum conditionis perficitur perinde ac si ab initio pure facta esset.
4 Matrimonium sub conditione contractum servat formam Concilij Tridentini per adventum conditionis statim perficitur, nec est opus iterum contrahere coram Parochi, & testibus.
5 Canonistarum opinio circa matrimonij contractum prævaleat opinioni Theologorum.
6 Matrimonium conditionale ex Concilio Tridentino non requirit solemnitates parochi, & testium, quando receditur à conditione, sed quando mutuo consensu vir, & mulier contrahunt.

1 S UPER EO. Qui per verba de presenti cum muliere contrahit sub conditione si pater consentiet, nisi pater consentiat, ad matrimonium non est cogendus. Hoc dicit imbricand. litteræ, secundum Jo. Andr. Butr. & Anchar. vel generaliter secundum Abb. Contrahens matrimonium sub conditione non improbat, non compellitur illud consummare ante conditionis eventum. Communis divilio, Consultatio, & responsio secunda ibi, Respondemus.

2 Nota ex textu ibi, Nisi voluntas patris postmodum intercedat: contrahentes matrimonium per verba de presenti sub conditione à jure non improbat, statim purificata conditione cogi potest ad matrimonium consummandum: & ut adveniente conditione statim est matrimonium perfectum, & purum, etiam si novus consensus non intercedat, licet secus sit in sponsalibus de futuro, ut cap. De illis, supra eod. & ita hic probatur à contrario sensu: nam Papa consultus, an qui per verba de presenti contraxit sub conditione si pater consentierit, purificata conditione sit cogendus matrimonium consummare: respondet non teneri contrahere, nisi voluntas patris postmodum intercedat. Ergo à contrario si voluntas hujusmodi intercefferit, cogendus est contrahere, id est consummare, ut sic responsio congruat interrogationi, ad textum in l. Aurelius, §. Stichus ff. de liberat. leg. & in l. 1. c. de divers. rescripti. & in consummatione summant hunc textum Abb. & Alex. de Nævo.

3 Et est ratio, quia dispositio conditionalis adveniente conditione purificatur, & ex eo tempore perficitur, perinde ac si ab initio pure fuisset facta, ut l. Perior, in princ. ibi, Cùm enim conditio semel extitit, perinde habetur, ac si illo tempore, quo stipulatio interposita est, sine conditione facta esset. ff. Qui potior in pign. habeat. cum concord. de quibus ibi per gloss. in ver. Melius est: & matrimonium quamvis post legem evangelicam sit

char. Præpos. & Alex. de Nævo in princ. & juxta hanc lectionem per alia verba textus sic potest sumari secundum Cardin. Alex. de Nævo, & Præpos. matrimonium sub turpi conditione contractum rejecta conditione servandum est: vel sic secundum Anton. de Butr. & Abb. defectus turpis conditionis in contractu matrimonii appohæ non vitiat matrimonium, sed vitiatur.

Secundò legitur intelligendo textum in eo casu, in quo præcessit copula ante conditionis eventum: tunc enim intelligitur à conditione recessum; ideoque matrimonium tenet rejecta conditione, ut cap. Per tuam, infra eod. & huic intellectui fulsi agantur verba textus, ibi, & relinquere. & ibi, tenetur, quæ videtur supponere matrimonium fuisse prius consummatum, ut hic observat Anchar. in princ. & Covarr. in 4. Decretal. par. 2. cap. 3. §. 1. n. 13.

2 Tertia lectura fuit Vincentii, qui intellexit decretalem in conditione resolutive, puta Contrahitec matrimonium, & si non dederis mihi decem, volo te relinquere: nam ex quo à principio matrimonium fuit validum, non potest dissolvi ex futuro eventu, ut in cap. Cùm sis, de convers. conjug. & ideo servandum est conditione rejecta. Et cum hoc intellectu Vincentii transeunt hic Joan. Andr. Butr. & Abb. omnes n. 2. & communem dicit Navar. in manual. cap. 22. n. 62. vers. Tertium: sed certè Jo. Andr. Butr. & Abb. non loquuntur ex propria sententia, sed simpliciter recitant opinionem Vincentii tanquam alienam: ideoque Abbas ex professo probavit oppositum in cap. fin. infra eod. ut inferius patebit.

Ad conciliandas opiniones Alex. de Nævo hic n. 1. ad fin. utitur hac distinctione, videlicet; Aut matrimonium contrahitur sub conditione resolutive, quæ sit contra substantiam matrimonii, puta, Contrahitec si aliam non inveno digniorem, ut in 2. exemplo d. cap. fin. & tunc vitatur matrimonium, ut ibi deciditur. Aut matrimonium contrahitur sub conditione resolutive, quæ est sic honesta, licet in consequentiam ejus defectus tendat ad dissolutionem matrimonii, ut in exemplo Vincentii superius proposito: & tunc matrimonium valet, & conditio resolutive habetur pro non adjecta.

Sed hæc distinctio non videtur vera, quia quælibet conditio resolvens est contra substantiam matrimonii, de cujus natura ut sit individuum, & indissolubile, ex quo semel fuit contractum, & ideo illud vitiat, & non vitiat, ut scripsi plenius in d. cap. fin. in 2. notab. & hanc partem indistinctè sequitur Cardin. hic n. 2. & Præpos. num. 1. Abb. in eod. cap. fin. in 6. notab. & ibi etiam Præpos. in 2. notab. Covarr. in quarto Decretal. par. 2. c. 3. §. 2. n. 10. & novissimè Thom. Sanch. de matrim. tom. 1. disp. 9. n. 8. vers. Caserum.

Generaliter autem an, & quando conditio suspendat, aut vitiet matrimonium, vel potius vitietur, & habeatur pro non adjecta, consule duas glossas magistrales, quarum altera habetur in c. Solet, in ver. Noluit, 32. q. 2. altera in d. cap. fin. in ver. Contra substantiam infra eod. & ibi Henr. Boich. à n. 1. ubi alius hanc materiam exorditur, & uberi distinctione more suo casus ferè omnes complectitur.

elevatum in Sacramentum, habet tamen rationem contractus; unde per adventum conditionis perficitur sicut ceteri contractus conditionales. *Ita venditio*, ibi: Conditionales venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditio, *off. de contr. emp.* Et quod hic dicitur in littera (cum hujusmodi consensus non sit de presenti habendus) hoc intelligi debet de consensu cum effectu, ut hic declarat Abb. Antiq. n. 2.

Quare matrimonium conditionale purificata conditione statim esse perfectum absque novo consensu, receptissimum est Canonistarum sententia, quam hic tenuerunt Innoc. in *fin. Butr. n. 9. Cardin. in fin. Anchar. n. 8. Abb. n. 7. in fin.* & Alex. de Nervo, n. 25. & in cap. 1. *supra eod. Innoc. n. 4. Hostien. post princ. Jo. Andr. n. 1. Anchar. eod. n. Alex. de Nervo n. 4. Præpos. n. 1.* & in cap. *De illis, supra eod. Jo. Andr. n. 1. Abb. n. 5.* & alii communiter, Henr. Boich. in cap. *fin. n. 4. infra eod. Navarr. in Manual. cap. 22. n. 63. & 64. & conf. 1. bar. tit. & ex Theologis eam sequuntur Paludan. in 4. *sent. dist. 29. q. 2. art. 5. ad fin. Petr. de Soto lect. 3. de matrim. §. Quare denique inferunt; & novissime Thom. Sanch. post alios, quos citat, de matrim. tomo 1. *dist. 8. q. 1.***

Et quamvis perique ex Theologis oppositum sentiant, existimantes non esse matrimonium adveniente conditione, nisi novus consensus accedat: inter quos præcipue est S. Thomas in *d. dist. 29. q. unica, art. 3. q. 3. S. Bonavent. in 4. dist. 27. q. 4. col. 2. Adrian. in 4. q. 3. de matrim. cap. Ad discernendum, Victor. *relect. 2. de matrim. par. 1. punc. 2. n. 9. Sor. in 4. dist. 29. q. 2. art. 1. concl. 3.* & complures alii, quibus ex Canonistis subscribunt Covarr. in *epit. de sponsal. par. 2. cap. 3. n. 5.* & Navarr. ubi contrarius conf. *14. n. 7. in tit. de sponsal. in 2. edit.* Tamen primam opinionem Canonistarum servat Curia etiam post Concilium Tridentinum, ut mox patebit, & ideo ab illa in consulendo, & judicando non est ullatenus recedendum: nam in S. Congregatione Concilii illas fuit propositum infra scriptum dubium.*

Chm quidam contraxissent coram Parocho, & testibus per verba de presenti sub conditione licita, quæ postea fuit purificata; si reputantes se pro legitimis conjugibus sine alia solemnitate matrimonium consummaverint: an validum sit ipsum matrimonium, vel conjuges cogendi sint ut denuo, quia purificata est conditio, coram Parocho legitime contrahant.

In Congregatione generali, cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Moronus, Perusinus, Alciatus, Senonen Montalvus, S. Sixti, & Carafa, solus Alciatus tenuit cum communi Canonistarum, quod conditio purificata non sit opus alia iteratione contractus matrimonii coram parocho: quam communem Canonistarum opinionem sequutus est Antonin. in 3. *par. itemque Paludanus.* Reliqui omnes tenuerunt opus esse iterum contrahere coram parocho: & ita respondendum, non quia contra dictam communem Canonistarum prævaleat opinio Theologorum, de qua per Covarr. in *epit. 4. Decretal. par. 2. cap. 3.* quam etiam sequuti sunt Innoc. Jo. Andr. Specul. citati ab Abbate, & Sor. cap. 22. ubi asserit communem Theologorum, sicut glof. in cap. *Actu legitimi, facit cap. Super eo, de cond. appof. Sed quia Concilium videtur intellexisse de matrimonio perfecto pure per verba de presenti ibi, Vos conjungo: sed quando contrahi-*

tur per verba conditionata, non videtur matrimonium, sed sponsalia de futuro. Item tutius videtur ut fiat coram parocho pro securitate conscientie, tamen dictum fuit agendum cum Sanctissimo: cum imò ex opinione Canonistarum non sint sponsalia de futuro, sed matrimonium, ut per Covarr. d. loco, ubi dicit evieniente conditione absque alio actu matrimonium esse perfectum. Sanctissimus nempe Pius V. probavit sententiam Canonistarum quod purificata conditione per consensum patris matrimonium sit perfectum, nec opus esse alia iteratione contractus coram parocho, sicque prævalere, & in decidendo attendendam esse opinionem Canonistarum: Concilium autem Tridentinum nihil ad hanc rem facere.

Hac eadem questio proposita fuit in alia Congregat. cui interfuerunt Cardinales Paleotus, Lancellottus, Castrucius, Montelpius, Cusanus, de Monte, Paravicinus, Mattheius, Aquaviva, Plattus; & omnes præter unum Plattum tenuerunt matrimonium valere, nec requiri ut de novo coram parocho, & testibus contrahatur. Quæ de conditione Sanctissimo relata, scilicet Clem. VIII. Sanctissimus vilius est dubitare, quia licet de jure veteri matrimonium valeret, per textum in cap. *Super eo, de condit. appofit.* tamen hodie post Concilium, quo solemnitas parochi, & testium introducta est, secus esse videtur, quia cum contrahitur sub conditione solemnitate adhibendo, non satisficit Concilio: quando autem à conditione receditur, solemnitates non adhibentur. Ideoque mandavit hoc dubium, seu difficultatem in Congregatione considerari. Quæ difficultate proposita Congregatio ei respondit Concilium non requirere solemnitates parochi & testium, quando receditur à conditione; sed quando mutuo consensu habito vir, & mulier contrahunt: hoc autem casu quando contractum fuit, adhibita sunt solemnitates. Iterum hæc difficultatis solutio Sanctissimo relata, Sanctitas Sui probavit decisionem Congregationis, & ita in hac causa responderi mandavit. Verùm noluit hanc decisionem omnibus casibus inferre, sed omnes qui acciderint in futurum, cum suis circumstantiis esse specialiter considerandos.

DE CONDIT. APPOS.

Cap. Si conditiones.

S V M M A R I V M.

- 1 **C**onditiones, quæ matrimonii substantia, seu illius boni adversantur, viciant matrimonium, & n. seq.
- 2 **M**atrimonii verba sunt bona, videlicet fides, proles, & sacramentum, & conditiones hujusmodi bona extinguentes, viciant, & non viciantur.
- 3 **C**onditio contra matrimonii substantiam illud non viciat, si alter conjux appositioni conditionis contradicat.
- 4 **E**t idem si accedat, quia censetur contradicere, & cur.
- 5 **C**ausa præ mulieribus contra viros, qui in matrimonio apponunt conditiones contra illius substantiam.

Consi.

- 6 **C**onditio contra naturam matrimonii viciat illud, etiam si sit resolutive, & n. seq.
- 7 **C**onditio ut liceat viro aliam ducere si uxorem adulterium commiserit, an viciet matrimonium, & n. seq.
- 8 **M**atrimonium non possunt penâ infringi.
- 9 **C**onditio turpis, vel impossibilis, quæ matrimonii substantiam, seu illius bonum non adversatur, habetur pro non adjecta, nec matrimonium viciat, sed viciatur. Idem in ultimis voluntatibus, n. 11.
- 10 **S**ecus in contractibus, qui viciantur omnes ex conditione turpi, vel impossibili.
- 12 **C**onditiones impossibiles de jure, vel de facto, aut natura aequiparantur.
- 13 **C**onditio, contracto tecum si es legitima, an viciet matrimonium, si postea apparuerit mulierem illegitimam esse, & n. seq. n. 9. in fin.
- 14 **E**rror qualitate non excludit consensum à matrimonio.
- 15 **F**alseti qualitas opponitur in conditione.
- 16 **C**onditio de presenti, vel de præterito non suspendit actum, & n. 23.
- 17 **M**atrimonium sub conditione, si es virgo, est nullum si mulier sit corrupta.
- 18 **I**dem de conditionibus, si non es coeca, leprosa, & alia hujusmodi.
- 19 **C**onditio si es legitima, possibilis, & honesta est.
- 20 **C**onditiones ex sui natura impossibiles rejiciuntur à matrimonio, non autem impossibiles ex accidenti.
- 21 **M**atrimonium contrahens sub conditione, & ante eius implementum de sponsatam cognoscens, à conditione recedit, & n. seq.
- 22 **P**rocedit si conditio sit de futuro.
- 23 **C**onditio de futuro non reddit actum nullum ab initio, sed suspendit: secus si conditio sit de presenti, vel de præterito.
- 24 **M**atrimonium contrahens sub conditione non censetur à conditione recedere, si de sponsatam cognoscit post defectum conditionis.
- 25 **M**atrimonium contractum sub conditione coram Parocho, & testibus, purificata conditione per copulam remanet firmum, nec est opus formam repetere si conditio sit de futuro.
- 26 **M**atrimonium contractum coram Parocho, & testibus, sed nulliter ab arce defectum, non convalescit per copulam subsequantem post legitimam arce.
- 27 **P**rofectio an vicietur ex pacto reservationis propriæ.

SI CONDITIONES. Si in contractu matrimonii apponitur conditio turpis, vel impossibilis, habetur pro non adjecta, nisi sit contra substantiam matrimonii, quia tunc viciat matrimonium. Hoc dicit: & sunt duæ partes. In prima agitur de conditione turpi, quæ est contra substantiam matrimonii. In secunda de conditione turpi, vel impossibili ibi, licet. Nota primo ex priori parte textus, quod tria sunt substantialia matrimonii, videlicet fides, proles, & sacramentum, quæ ab illi dicuntur matrimonii bona, ut in cap. *Omnia itaque, 27. q. 2.* Et quod conditiones, quæ aliquid ex prædictis bonis extingunt, viciant matrimonium, & non viciantur. Tria exempla habes in textu, id est contracto tecum si prolem procreaveris, vel doper aliam

invenero digniorem, vel si te pro quaestu adulterandam traderis: nam prima conditio perimit bonum proles, secunda bonum sacramenti, de cuius natura est, ut sit individuum; tertia bonum fidei, quam conjux coniugi servare tenetur: concordat cap. *Soler, & cap. Aliquando, 32. q. 2.* & declarat hic glof. 1. vers. Et hæc est ratio, & communiter scribentes, glof. magna in d. cap. *Soler.* Sylvester in ver. *Matrimonium, 3. n. 1. Navarr. in Manuali cap. 23. n. 61. & 62. & Covarr. in 4. Decret. al. par. 2. cap. 3. §. 1. n. 1.* Quamvis autem textus expresserit tres tantum conditiones; tamen id fecit exempli gratiâ. Unde idem dicendum in omnibus aliis conditionibus, quæ substantiæ matrimonii adversantur, cum hæc ratio in text. expressa sit generalis, ut post Vinc. & Joan. Andr. hic notant Henr. Boich. n. 5. in fin. Abb. in 1. notab. dicens hanc esse notabilem regulam, & Alex. de Nervo n. 3.

Adverte tamen, quia ita demum conditio contra substantiam matrimonii apponitur illud viciat, si interque conjux appositioni conditionis consentiat: tunc enim nullus est consensus, nec matrimonium tenet. Secus vero si alter contradicat, quia tunc matrimonium est validum perinde ac si conditio non fuisset apposta, ut in d. cap. *Si aliquando, 32. q. 2.* Et idem si recat, quia censetur contradicere favore matrimonii, ut cap. *Peritus, supra eod. secundum Innoc. Hostien. Joan. Andr. & Alen.* quos hic refert, & sequitur Henr. Boich. num. 4. in fin. Cardin. n. 1. in 1. *oppositio.* Præpos. in 1. *notab. vers. Quod tamen intelligit Covarr. in d. §. 1. n. 11.* Ratio est, quia pro otiositate hujusmodi, vel conditio, idcirco viciat actum, quia partes, quæ intendunt detrahere substantiam actus, non videntur consentire in actum, qui sine substantia esse non potest, cap. *Tuanos, supra de sponsal. cap. Detrahe, 3. q. 1.* At hæc consideratio cessat, quando unus tantum intendit detrahere, & alius non exprimit, quia tunc descendendo postea ad actum, qui mutuo consensu perficitur, & matrimonium consummando, ex quo utraque pars non consentit turpitudini contra substantiam actus, censetur recedisse à conditione, seu pættationis, ut hic subtiliter per Ant. de Butr. in 1. not. & Præpos. in 1. vers. Et est ratio; & propterea Vincen. & Hostien. hic, & communiter scribentes, consulunt, & caute sunt mulieres, & crebro etiam moneantur, ut quando viri ad eas allicendas ostendunt se velle cum eis matrimonium contrahere, & apponunt hujusmodi conditiones contra substantiam matrimonii, taceant, & nihil respondeant, nam sequita copula, erit matrimonium.

Secus nota ibi, *Dones inveniam aliam*, quod sicut non tenet matrimonium contractum sub conditione suspensiva, quæ sit contra illius substantiam, ita nec tenet i contractum fuerit sub conditione resolutive, puta Contracto tecum si aliam non invenero honore, & facultatis ditionem, ut in littera. Ex quo inferre hic notabiliter Abb. in 1. notab. Ut si aliquis habens suspicionem de incontinentia uxoris, contraxerit cum ea matrimonium sub conditione, ut si adulterium commiserit, liceret sibi à matrimonio resilire, & aliam ducere, matrimonium non valeat, quia est conditio illa sit resolutive; tamen idem operatur, quod suspensiva: licet inspecto effecta non possit proprie dici resolvens, quia nihil reperit quod

resolvat, cum matrimonium fuerit nullum ab initio. Sed Cardinalis tenet oppositum, prout eum sic refert, & sequitur Alex. de Navo n. 4. Quia in exemplo Abbatis illud, quod apponitur in conditione, est honestum, scilicet ut uxor non committat adulterium, & conditio resolutive videtur potius adjecta in penam committentis adulterium; & ideo debet rejici, quia matrimonia non possunt pena constringi, cap. Gemma, supra de sponsal. nec adverteratur hoc capitulum, quia loquitur in eo casu, in quo matrimonium fuit contractum ad tempus incertum, & verisimiliter poterat contingere, ut vir inveniret aliam honore, & facultatibus digniorem, secundum eum. Mihi tamen magis placet opinio Abbatis, quam etiam sequitur Præpositus hic 3. not. quia etiam conditio illa, si adulterium commiserit, licet mihi aliam ducere, primo in iure videatur honesta, ut sic videtur adulterium tamen revera est turpis, quia in effectu perinde est ac si dictum esset, Contrahio tecum ad tempus incertum, donec non commiseris adulterium; atque ita adverteratur bono sacramenti, quod ex sui natura est perpetuum, & indissolubile. Unde & conditio expressa hic in textu, videlicet si aliam non invenero digniorem, in se considerata non est turpis; sed tamen quia adverteratur vinculo individuo matrimonii, turpis reputatur, & matrimonium vitiat, & non vitiatur. Idem ergo dicendum in exemplo Abbatis. Et licet coaditio simpliciter concepta, si adulterium non commiseris, vitiat matrimonium, & non vitiatur: ita & conditio, si commiseris adulterium, licet mihi aliam uxorem ducere, quia hæc adjectio ducendi aliam uxorem implicite continetur etiam in primo casu, videlicet si adulterium non commiseris; nam resolutio matrimonii per adventum conditionis, utique licet eum alia contrahero. Unde patet conditionem illam ducendi secundam uxorem non fuisse appositam in penam adulterii, sed potius ut esset resolutive matrimonii, & ideo illud vitiatur, & non vitiatur; quod etiam tenet Covarr. in 4. Decretal. par. 2. c. 3. §. 2. n. 10.

Ultimo nota ex secunda parte textus aliam regulam similiter notabilem in materia matrimonii, secundum Abb. hic in 1. notab. videlicet conditiones turpes, vel impossibiles, quæ matrimonii substantia, seu illius bonis non advertantur, haberi pro non adjectis, nec matrimonium vitare, sed vitiari. Exemplum de conditione turpi, Contrahio tecum si rurtum feceris, vel si homicidium commiseris. De conditione impossibili, si imperium dederis, aut si coelum digito tetigeris; & ita hic est expressum: & tenent glof. t. Jo. Andr. & omnes in summario tex. Idemque habetur in c. 1. supra eod. secundum communem intellectum. Et ponderanda verba hujus cap. Propter ejus favorem; quæ innunt hoc favore matrimonii specialiter introductum est. Scæus enim est in aliis contractibus, in quibus conditio turpis, vel impossibilis, in iure de nulli. sponal. & l. Non solum ff. de act. & obligat. Unde in ultimis voluntatibus, quia similiter favorabiles sunt, l. 1. c. de sacros. Ecles. Idem est quod in matrimonio; nam conditio turpis, vel impossibilis rejicitur, & habetur pro non adjecta, §. impossibiles, in iure de hered. instit. & hic notat glof. 2. Quam sequuntur communiter scribentes, licet in ultimis voluntatibus quidam distinguant,

an conditio turpis, vel impossibilis adjectatur personæ gravatæ, vel honoratæ, ut hic plene per Alex. de Navo, in num. 24. usque in fin. Item ponderanda conditiones impossibiles de jure, & impossibiles de facto, vel secundum naturam æquarantur, quia id possumus quod de jure possumus, l. Nepos Præcilio, ff. de verbor. significat. Unde impossibile dicitur quod de jure fieri non potest: & ita hæc conditiones æquarantur glof. 1. hic, & communiter Doctores. Quid autem juris sit in conditione impossibili ex accidenti, attingam in proxima quaest. n. 20.

13. QUERO An matrimonium coram Parocho, & testibus contractum à viro sub conditione, si mulier est legitima, ac deinde consummatur; sit validum, necne, si postea consiterit mulierem illegitimam esse.

Hic casus contingit in quodam Cosmo, qui coram Parocho, & testibus contraxit matrimonium cum Anna his verbis: Anna, si es legitima, accipio te in meam uxorem: deinde matrimonium cum ea consummavit, ac prolem inde suscepit. Postea comperit eam, Annam non esse legitimam, sed naturalem natam ex concubina: quaestum est, an valeat matrimonium.

Hæc quaestio duas habet inspectiones. Prima est an matrimonium, ut proponitur, contractum ex defectu conditionis fuerit nullum ab initio. Secunda est quaerens nullum fuerit, an postea convalescit ex copula subsequuta. Quoad primam inspectionem videtur respondendum matrimonium ab initio fuisse nullum. Nam et si error qualitatis, vel fortunæ non excludat consensum à matrimonio, §. 1. vers. Ad hæc non omni error consensum evacuat: & ibi glof. 1. Archid. Turrecr. & Bellam. 29. q. 1. glof. in cap. Cum dilectus, in ver. Ad satisfactionem: & ibi in l. num. 8. Abb. num. 13. & alii communiter, supra quod met. caus. Hoc tamen fallit, si qualitas, in qua erratur, adjectatur contractui per modum conditionis honestæ, ut si quis ducat uxorem sub conditione, si est dives, ac nobilis; tunc enim si conditio sit falsa, matrimonium non habet consensum, ac propterea est irritum ipso jure, ut declarant B. Bonaventura in 4. sent. distinct. 30. in exposit. littera, n. 4. Palud. ibid. q. 1. art. 2. num. 9. conclus. 2. & S. Anton. in 3. par. tit. 1. cap. 2. in fin. Condicio enim honesta, & possibilis de presenti, vel de præterito adjecta in aditu ipsius matrimonii, illud non suspendit; sed si conditio tunc vera sit, matrimonium illico est validum; si falsa, illico est irritum, ut hic tenent Vincent. Petr. de Sampf. & Abb. Antiquos sequitur Joan. Andr. num. 83. & Anton. de Butt. n. 7. vers. Secundo casus qui ad hoc allegat textus in l. Cum ad præsens, ff. si cert. pet. & in l. Cum in secundo, ff. de in ius. v. p. resam. & in conditione de presenti, qualis est hæc, de qua agitur, docet S. Thomas in 4. dist. 29. q. 1. art. 3. q. 3.

14. Hæc quaestio duas habet inspectiones. Prima est an matrimonium, ut proponitur, contractum ex defectu conditionis fuerit nullum ab initio. Secunda est quaerens nullum fuerit, an postea convalescit ex copula subsequuta. Quoad primam inspectionem videtur respondendum matrimonium ab initio fuisse nullum. Nam et si error qualitatis, vel fortunæ non excludat consensum à matrimonio, §. 1. vers. Ad hæc non omni error consensum evacuat: & ibi glof. 1. Archid. Turrecr. & Bellam. 29. q. 1. glof. in cap. Cum dilectus, in ver. Ad satisfactionem: & ibi in l. num. 8. Abb. num. 13. & alii communiter, supra quod met. caus. Hoc tamen fallit, si qualitas, in qua erratur, adjectatur contractui per modum conditionis honestæ, ut si quis ducat uxorem sub conditione, si est dives, ac nobilis; tunc enim si conditio sit falsa, matrimonium non habet consensum, ac propterea est irritum ipso jure, ut declarant B. Bonaventura in 4. sent. distinct. 30. in exposit. littera, n. 4. Palud. ibid. q. 1. art. 2. num. 9. conclus. 2. & S. Anton. in 3. par. tit. 1. cap. 2. in fin. Condicio enim honesta, & possibilis de presenti, vel de præterito adjecta in aditu ipsius matrimonii, illud non suspendit; sed si conditio tunc vera sit, matrimonium illico est validum; si falsa, illico est irritum, ut hic tenent Vincent. Petr. de Sampf. & Abb. Antiquos sequitur Joan. Andr. num. 83. & Anton. de Butt. n. 7. vers. Secundo casus qui ad hoc allegat textus in l. Cum ad præsens, ff. si cert. pet. & in l. Cum in secundo, ff. de in ius. v. p. resam. & in conditione de presenti, qualis est hæc, de qua agitur, docet S. Thomas in 4. dist. 29. q. 1. art. 3. q. 3.

15. Ideoque videmus hæc conditionem, contrahio tecum, si es virgo, non rejici, & matrimonium sic contractum esse nullum si mulier sit corrupta, ut censent Palud. in 4. dist. 29. quaest. 2. art. 5. num. 33. Adrian. in 4. q. 3. dub. 6. Sor. in 4. dist. 29. q. 2. art. 3. Sylvest. in ver. Matrimonium, 3. q. 8. & alii, quos refert, & sequitur Covarr. in 4. Decretal. par. 2. cap. 3. §. 2. n. 3. Et idem est de conditione, si non es cæca, muta, leprosa, & similibus, ut per Sor. loco citat. Et est regulare in omnibus aliis testibus, ut l. Circa

20. Nec obstat quod hæc conditio impossibilis videatur, eo quod cum mulier jam esset illegitima, impossibile erat, ut esset legitima nata: & in præteritum non est potentia, secundam Host. hic prope fin. & in summ. eod. tit. n. 12. vers. In eo contractu. Nam respondetur opinionem Host. esse communiter reprobam, quia à matrimonio rejiciuntur conditiones, quæ absolute, & ex sui natura sunt impossibiles, ut si coelum digito tangis; non autem quæ ex sui natura possibiles sunt, licet ex accidenti sint impossibiles, qualis est conditio, de qua agitur, quia ex se possibile est, ut sit legitime nata: alioquin omnis conditio de presenti, valde præterito esset impossibilis, & rejiceretur à matrimonio, quod est contra communem omnium sententiam: ideoque hæc conditiones solum ex accidenti impossibiles à matrimonio non rejiciuntur, concludunt Aretin. cons. 82. col. penult. Palud. in 4. dist. 29. quaest. 2. art. 5. Sylvest. in ver. Matrimonium 3. q. 8. & alii apud Covarr. in 4. Decretal. par. 2. c. 3. §. 2. n. 3. unde sequitur ut matrimonium, ut proponitur, contractum ab initio nullum fuerit, cum nonquam extiterit conditio honesta, & possibilis illi adjecta.

21. Superest nunc examinandum, an convalescit per copulam subsequutam, quæ est secunda inspectio initio proposita. Et difficultas in hoc vocatur, quia is, qui sub honesta conditione matrimonium contrahit, & ante conditionis eventum desponsatam cognoscit, à conditione recedit, cap. Per tuas, supra eod. ibi. Cum liquidò constet, quod per contracta sponsalia carnalis est inter eos copula subsequuta, pro matrimonio est præsumendum, quia videtur à conditione opposita recedisse: ad idem tex. supra in cap. De illis, & cap. Super eo; & hæc est præsumptio juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium, ut colligitur ex glof. in d. cap. Per tuas, in ver. Præsumendum, circa medium, vers. Dicat ergo, dum allegat textum in cap. Is qui sponalibus, qui loquitur de præsumptione juris, & de jure, ut ubi omnes notant, & expressius tenet glof. final. in d. cap. De illis.

22. Ceterum his non obstantibus videtur adhuc respondendum matrimonium esse nullum, quia ita demum per copulam censetur quis recedere à conditione, si conditio sit de futuro, & ita procedit tex. in d. cap. Per tuas, cum aliis allegatis: sed verò si conditio sit de præterito, vel de presenti, ut est conditio, de qua nunc agitur, si legitima es.

23. Ratio diversitatis est, quia ubi conditio est de futuro, actus non est nullus ab initio, sed stat in suspensio uique ad conditionis eventum, d. cap. De illis, & cap. Super eo, & l. Vas casus ff. de condit. & demonstrat. unde per copulam ideo videtur quis recedere à conditione, quia Eccelesia ut excludat delictum fornicationis, præsumit accessum adfectu

1. Vas casus ff. de condit. & demonstrat. cum aliis supra alleg. per Butt.

19. Nec videtur autem posse dubitari, quo minus præsens conditio, si mulier est legitima, ex sui natura possibilis, & honesta sit, ut patet ex his, quæ tradidit Bald. in l. Vitium cum distimus, n. 17. ff. de hu. qui sunt sui, vel alieni jar. Azo. in summa, c. de his qui nor. in fam. & Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. §. 4. n. 29.

20. Nec obstat quod hæc conditio impossibilis videatur, eo quod cum mulier jam esset illegitima, impossibile erat, ut esset legitima nata: & in præteritum non est potentia, secundam Host. hic prope fin. & in summ. eod. tit. n. 12. vers. In eo contractu. Nam respondetur opinionem Host. esse communiter reprobam, quia à matrimonio rejiciuntur conditiones, quæ absolute, & ex sui natura sunt impossibiles, ut si coelum digito tangis; non autem quæ ex sui natura possibiles sunt, licet ex accidenti sint impossibiles, qualis est conditio, de qua agitur, quia ex se possibile est, ut sit legitime nata: alioquin omnis conditio de presenti, valde præterito esset impossibilis, & rejiceretur à matrimonio, quod est contra communem omnium sententiam: ideoque hæc conditiones solum ex accidenti impossibiles à matrimonio non rejiciuntur, concludunt Aretin. cons. 82. col. penult. Palud. in 4. dist. 29. quaest. 2. art. 5. Sylvest. in ver. Matrimonium 3. q. 8. & alii apud Covarr. in 4. Decretal. par. 2. c. 3. §. 2. n. 3. unde sequitur ut matrimonium, ut proponitur, contractum ab initio nullum fuerit, cum nonquam extiterit conditio honesta, & possibilis illi adjecta.

21. Superest nunc examinandum, an convalescit per copulam subsequutam, quæ est secunda inspectio initio proposita. Et difficultas in hoc vocatur, quia is, qui sub honesta conditione matrimonium contrahit, & ante conditionis eventum desponsatam cognoscit, à conditione recedit, cap. Per tuas, supra eod. ibi. Cum liquidò constet, quod per contracta sponsalia carnalis est inter eos copula subsequuta, pro matrimonio est præsumendum, quia videtur à conditione opposita recedisse: ad idem tex. supra in cap. De illis, & cap. Super eo; & hæc est præsumptio juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium, ut colligitur ex glof. in d. cap. Per tuas, in ver. Præsumendum, circa medium, vers. Dicat ergo, dum allegat textum in cap. Is qui sponalibus, qui loquitur de præsumptione juris, & de jure, ut ubi omnes notant, & expressius tenet glof. final. in d. cap. De illis.

22. Ceterum his non obstantibus videtur adhuc respondendum matrimonium esse nullum, quia ita demum per copulam censetur quis recedere à conditione, si conditio sit de futuro, & ita procedit tex. in d. cap. Per tuas, cum aliis allegatis: sed verò si conditio sit de præterito, vel de presenti, ut est conditio, de qua nunc agitur, si legitima es.

23. Ratio diversitatis est, quia ubi conditio est de futuro, actus non est nullus ab initio, sed stat in suspensio uique ad conditionis eventum, d. cap. De illis, & cap. Super eo, & l. Vas casus ff. de condit. & demonstrat. unde per copulam ideo videtur quis recedere à conditione, quia Eccelesia ut excludat delictum fornicationis, præsumit accessum adfectu

conjugali, & consensum purum, ut declarat glof. magna circa medium in d. cap. Per tuas, dicens hoc casu præcellisse consensum de futuro, & inducere matrimonium præsumptum, & favorem matrimonii inducunt esse hanc præsumptionem, quia per carnalem copulam conjux ipso facto videtur consensum exprimeret de presenti, & à conditione recedere, licet per puram emissionem recedatur conditionali, l. Sed Celsus, §. ult. ff. de contrahenda empr. ut ipse explicat Sor. d. dist. 29. q. 2. art. 3. post tertiam conclusionem, est. Sed rursus sciendum: at verò ubi conditio est de presenti, vel de præterito, quæ proprie non est conditio, actus non est in suspensio; imò si conditio non est vera, nullus est ab initio ex defectu consensu, d. l. Cum in sermo, & l. Cum ad præsens, ff. si cert. per. l. Cum in secundo, ff. de in ius. v. p. resam. & copula non potest esse nisi carnalis: unde quotiescumque matrimonium à principio est invalidum, conjuges per copulam non videntur à conditione recedisse, quod optime declarat Ant. de Butt. hic n. 7. vers. Secundo casus, his verbis: (Si condiciones sunt de presenti, aut de præterito, non suspendunt, imò vel statim iniungunt matrimonium si sunt falsa, vel statim perficiunt si vere sunt: ut autem sunt de futuro, suspendunt in eventum conditionis, & in defectum iniungunt, & in existentiam conditionis perficiunt: virtus autem suspensiva tollitur per copulam subsequutam; & hæc est communis opinio.) Hæc Butt.

24. Deinde respondetur, eum, qui contrahit sub conditione, ita demum videri à conditione recedere, si desponsatam cognoscit ante conditionis eventum. Ita expresse probat textus in dicto cap. Per tuas, ubi sponsalia contracta fuerant sub conditione, si pater consentiret, & deinde intercellerat copula; & textus de eisdem, sponsus videtur à conditione recedisse, quia probatum non fuit patrem contradixisse ante copulam, innuens, si hoc probatum fuisset, copulam postquam conditio defecerat, nihil profuturam fuisse: quod aperte tradidit glof. in ver. Sponsalibus. Ergo, inquit, si contradixisset ante carnalem copulam, coitus nihil postea operaretur, quia nihil est ibi purum, vel conditionale, quod confirmet, vel ducat ad effectum coitus: ideoque illum textum sic interpretant Jo. Andr. Butt. Abb. & alii omnes, videlicet, Qui sub honesta conditione sponsalia contrahit, & ante conditionis eventum desponsatam cognoscit, à conditione recedit.

Quinobrem cum hoc casu mulier ante copulam illegitima esset, atque ita jam defecisset conditio illa, si mulier est legitima, copula subsequens nihil profuit ad matrimonii validitatem: & hæc est communis omnium sententia, quam sequuntur in d. cap. Per tuas, Innoc. in ver. Quod ante, Host. in fin. Butt. loco citato, Anchar. n. 3. Abb. n. 45. Angel. in ver. Matrimonium, 3. impedimento, 3. n. 20. Covarr. in 4. Decretal. par. 2. cap. 3. §. 1. num. 13. ubi Carnalis coitus, inquit, hanc effectum operatur, quando ante defectum conditionis contingit; quia si post defectum conditionis sequatur copula, nihil conducit ad conjugii præsumptionem, cum jam præmissum matrimonium omnino defecerit.

Quibus accedit, quod et si per copulam conjuges viderentur recedisse à conditione, tamen cum matrimonium esset nullum ab initio, necessarium fuisset

fuisse iterum contrahere coram Parocho, & testibus ad præscriptum Concilii Tridentini in cap. 1. sess. 24. de reformat. matrim. nam nec sponsalia post Copulatum per copulam, & consensum supervenientem transeunt in matrimonium, & sublata est dispositio cap. 1. qui solum de sponsalib. ubi dixi ex S. Congregationis sententia.

25 Neque obstat, quod ubi contrahitur sub conditione coram parocho, & testibus, postea purificata conditione matrimonium per copulam remaneat firmum, nec sit opus eandem formam repetere, ut plene scripsi in cap. Super eo, supra cod.

Respondetur enim id similiter procedere in conditione de futuro, quia eo casu cum actus non fuerit a principio nullus, satis est ut semel fuerit celebratus, secundum præscriptam formam. At fecit dicendum in conditione de presenti, vel de præterito, quia cum ob illius defectum matrimonium fuerit nullum ab initio, ut dictum est, non sufficit, ut semel fuerit celebratum coram parocho, & testibus, sed hæc forma necessaria est iteranda, cum valide celebratur.

26 Quam sententiam jam pridem approbavit Sac. Congregatio Concilii, dum censuit matrimonium nullum ob defectum ætatis, quamvis celebratum fuerit coram parocho, & testibus, tamen non convalere per consensum, & copulam supervenientem post legitimam ætatem, sed debere iterum contrahi servata forma à Concilio præscripta.

27 Quarunt hic DD. an professio regularis vitietur ex pacto reservationis proprii. Communis opinio est, licet multos habeat contradicentes, professionem valere, & pactum, seu conditionem vitari, ut hic per Henric. Boich. n. 14. & scripsi plenius in cap. Cum in Ecclesia, n. 9. supra de major. & obed. & rationem diversitatis inter professionem, & matrimonium vide hic per Joan. Andr. num. 5. vers. Die quod in matrimonio, & Henr. Boich. n. 15. vers. Hoc idem tenet.

Qui Clerici, vel voventes matrimonium contrahere possunt.

Cap. Consultuit.

S Y M M A R I U M.

- 1 **H**abitum professorum susceptus extra monasterium, & de manu non habentis potestatem incorporandi Religioni impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, & n. 2.
- 3 Idem si fuerit susceptus extra monasterium de manu habentis potestatem, & n. 4. & 5.
- 5 **H**abitum professorum in legitima ætate inducit tacitam professionem, dummodo suscipiatur intra el supra, alias secus.
- 6 **H**abitum professorum extra monasterium susceptus inducit votum simplex, quod impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum.
- 7 Et quid post Concilium Tridentinum remissive.
- 8 **M**atrimonium contractum à professo contra formam Decreti Clementi VIII. in loco non designato ad

recipiendos novitios post lapsum quinquennium à die professionis an sit validum in utroque foro, & n. seq. usque in finem.

- 9 **L**ex postera, quando ejus observantia repugnat legi Divina, non obligat in foro conscientie, & n. 33.
- 10 **P**rofectio irrita non dirimit matrimonium post contractum.
- 11 **P**rofectio in Continentibus non designata ad recipiendos novitios, nec potest expressè fieri, nec tacite unquam induci, & n. 2.
- 12 **P**rofectionis nullitas licet proveniat ex perpetuo impedimento, tamen elapso quinquennio allegari non potest, & n. 21. & 31.
- 13 **P**rofectus nulliter, qui elapso quinquennio sponte ad seculum rediit, & uxorem duxit, est rursus in foro conscientie, licet possit puniri ab Ecclesia. Declaratur, n. 27. & 29.
- 14 **P**rofectio emissã à viro uxore contradicente an ea mortua obliget ad Religionem in genere, & dirimit matrimonium postea contractum, & n. 8. seq.
- 15 **P**rofectio emissã ante annum decimum sextum completum, vel infra tempus probationis post Concilium Tridentinum non obligat ad Religionem in genere.
- 16 **P**rofectio solemniter etiam tacita, & præsumpta impedit matrimonium contrahendum, & dirimit post contractum.
- 17 **P**rofectio, que ab Ecclesia habetur pro valida, licet sit irrita quoad Deum, tamen in foro judiciali dirimit matrimonium post contractum.
- 18 **P**rofectio per simulationem emissã, licet sit nulla quoad Deum ex defectu consensu, tamen obligat Religionem in foro externo. Intellectus cap. Viduas, il primo, 27. dist. q. 1. & n. 25. & 37.
- 19 **I**ntellectus cap. Viduas, il primo, 27. dist. q. 1. & n. seq.
- 20 **V**oluntarium est de ratione intrinseca voti.
- 21 **P**rofectio emissã contra formam Decretorum Clem. VIII. in foro conscientie est nulla, licet post lapsum quinquennium ab Ecclesia habeatur pro valida.
- 22 **M**atrimonium metu contractum per spontaneam cohabitationem validatur, & contraria probatio non admittitur.
- 23 **E**t si nulliter, qui sponte à monasterio exiit, & uxorem duxit, an ea contradicente possit in foro conscientie ad Religionem redire.
- 24 **P**rofectus nulliter, qui ante declarationem nullitatis contractum matrimonium, tenetur etiam irrita uxore in utroque foro obedire iudici præcienti, ut redeat ad monasterium, ad agendam penitentiam.
- 25 **P**rofectus per simulationem in monasterio monasticum ex inbonesta causa, licet novus monachus, tamen cogitur in alio monasterio manere in penam commissi delicti.
- 26 **C**onjuges in multis casibus continere coguntur sine culpa, sed non sine causa.
- 27 **P**rofectus nulliter, qui elapso quinquennio sponte exiit à monasterio, & uxorem duxit, ea conscientie, tenetur ad Religionem redire, etiam in foro conscientie, & n. 29.
- 28 **M**aritus Religionem professus uxore sciente, & dissimulante ad seculum redire non potest. Declaratur, n. 29.
- 29 **V**xor juvenis, vel suspecta de incontinentia an possit

Qui Cler. vel voventes, c. Consultuit.

sit ratificare professionem mariti.

- 30 **P**rofectus contra formam decretorum Clem. VIII. in Conventu non designato ad recipiendos Novitios, qui post quinquennium dimisit habitum, & uxorem duxit, cogendus est in foro externo ad monasterium redire.
- 31 **P**rofectio qualibet elapso quinquennio in foro fori presumitur valida, & contrarium probari non potest.
- 32 **P**rofectio etiam nulla annexum habet votum continentie, quod impedit matrimonium contrahendum.
- 33 **R**estitutio in integrum adversus lapsum quinquennij an sit concedenda nulliter professo, qui sponte ad seculum rediit, & uxorem duxit.
- 34 **R**estitutio in integrum adversus lapsum quinquennij non potest concedi ab inferiore à Papa.
- 35 **E**t paria sunt eam non obtinuisse, vel obtinuisse à potestatem non habente.
- 36 **P**apa quamvis inter fideles non possit dispensare super matrimonio consummato, potest tamen recipere probationes contra matrimonium præsumptum.

CONSULUIT. Susceptio habitus professorum extra religionem à non habente potestatem incorporandi Religioni impedit in dubio matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum. Hoc dicit, secundum intellectum Abbatis Siculi, qui num. 3. dicit locus esse si recipiatur habitus professorum ab habente talem potestatem etiam extra monasterium, quantum votum esset solemnizatum, & dirimeret matrimonium potestatem contrafactum: allegat cap. Porrectum, & cap. Sicut, de Regular. & bonam gloss. in c. De vidua, il primo, in ver. Proprijs, 27. q. 1. Et idem voluit Cardinalis hic in 5. opposit. Sed certe illa glossa potius facit contra intellectum Abbatis, quia dicit sic: Potest aliqua in domo propria accipere vestem religiosam, nec tamen Monialis erit, cum nulli monasterio se tradat; & sic secundum gloss. per susceptionem habitus extra monasterium non solemnizatur votum: & in hunc sensum glossa intelligit hanc Decretalem: & intellectus, quem ponit Abbas, committitur non tenetur, & est contra istum textum, qui nullam vim facit, an tradens habitum habeat, vel non habeat potestatem incorporandi Religioni; sed ponderat an ista mulier susceperit solum habitum, an verò etiam promiserit alicuius de substantialibus Religionis, ut per Alex. de Nervo num. 10. Nec obstat cap. Porrectum, de Regular. quia loquitur quando intervenit expressa professio: item non obstat cap. Sicut, eod. tit. quia ultra habitum requirit professionem: & sic illa jura non faciunt contra communem intellectum, de quo infra proximè. Unde Decretalis communiter sic sumatur. Susceptio habitus sine professione non dirimit matrimonium contractum, sed contrahendum impedit. Hoc dicit Anton. de Butr. Præposit. & Alex. de Nervo, & post ver. susceptio habitus, subaudi, professorum extra monasterium, prout communiter Doctores intelligunt: & mox patebit.

Nota juxta communem lectionem, quod et si per susceptionem habitus professorum in legitima ætate inducatur tacita professio, ut c. Statimus, de Regular. & cap. 1. in primo resp. eod. tit. lib. 6. Hoc tamen debet intelligi, dummodo habitus hujusmodi Prof. Fagn. in 4. lib. Decretal.

modi suscipiatur intra claustra, seu Congregationem: alias enim si suscipiatur extra monasterium etiam de manu habentis potestatem incorporandi Religioni, tacitam professionem non inducit, nec solemnizat votum, & consequenter nec matrimonium dirimit, ut hic probatur efficaciter: nam propterea validum fuit matrimonium ab ista muliere contractum, quia non erat tacite professa, nec ejus votum erat solemnizatum, ex quo velamen quidem, & sic habitum professorum assumptum, sed proprijs non renuntiavit, nec intravit claustrum, ut dicitur in littera. Et quod habitus professionis extra monasterium susceptus non faciat Monachum, probat text. in cap. Vt clerici, de Regularib. quod non corrigitur, quin potius roboratur per hoc cap. & titantur Hostiens. in cap. Statimus, num. 2. vers. Quod igitur dicitur, eodem tit. Archid. in cap. Beneficium, num. 1. de Regular. lib. 6. Butr. hic num. 4. & Alexand. de Nervo in 3. not. & n. 10. ubi attestatur hunc esse communem intellectum: & ad hunc textum respondet, illum Presbyterum dedisse velamen professionis, quod iterum traditur à Presbytero, ut in cap. Vidua, de Regular.

Secundo nota juxta intellectum communem, quod habitus professorum extra monasterium susceptus, et si non inducat votum solenne, nec dirimat matrimonium contractum, tamen inducit votum simplex, quod impedit matrimonium contrahendum, ut hic dicitur; quia ex quo habitum professorum susceperit, quantum in se fuit, videtur voluisse vitam mutare, & observare continentiam, & ideo ex hoc signo impeditur matrimonium contrahendum; & ita hic notant Butr. num. 4. ibi: Etenim, quod susceptio habitus extra Congregationem equiparatur voto simplici, vel an sit habeat votum simplex, Anchar. n. 4. vers. Vt dicitur secundum Host. Alex. de Nervo in 3. notab. & n. 10. dicens communem contra Abbatem: & Præpositus in 3. notab. & n. 2. ubi ait ita tenere Hostiens. & qui scriperunt post eum.

An autem hæc vendicent sibi locum post Concilium Tridentinum, vide quod scripsi in c. Si quid, num. 46. & in cap. Porrectum, in 7. notab. supra de Regular.

QUÆRO: Professus contra formam decretorum Clementi VIII. in monasterio non designato ad recipiendos Novitios, elapso quinquennio sponte habitum regularem dimisit, & in seculo matrimonium in facie Ecclesie contraxit, & consummavit: An matrimonium sic contractum in utroque foro sit validum, nec ne?

In hac sæculi specie ex una parte stat veritas matrimonij consummati, quod si validum est, indissolubile est, cap. Sunt quidam, 27. q. 2. & cap. unico, de voto, lib. 6. & obligat conjuges sub mortali ad reddendum debitum conjugale non obstante voto simplici continentie, cap. Charissimus, de conjugat. Si nullum est, copula non potest esse nisi fornicaria, & intrinsecè mala, cap. Litteras, de rescriptis, foliat. Ex alia vero parte stat præsumptio validitatis professionis, contra quam regularis elapso quinquennio audiri non potest, ut in Concilio Tridentino cap. 19. sess. 25. de Regularib. Unde cum ex observantia legis positivæ Concilii Tridentini possit resultare peccatum, & transgressio legis, subiecta materia cogit nos distinguere inter forum conscientie, & forum judiciale, juxta

ta tex. in d. c. *Litteras*, & in c. *Inquisitioni*, de *sent. ex-
comm.* & declarat Innoc. in c. *Qua plerique*, num. 1.
de *immunit. Eccles.* Feder. de *sent. conf.* 2. 1. num. 4.
& Sylvest. in *ver. Lex*, n. 9. *verf. & probatur regula.*

Quod igitur spectat ad forum conscientie, vi-
detur absolute respondendum, matrimonium ut
proponitur contractum, nisi aliud obstitit, esse
validum.

10 Probatur, nam professio irrita non dirimit ma-
trimonium postea contractum: casus est in hoc c.
nam habitus professorum, qui de jure tacitam
professionem inducit, hic fuit susceptus de manu
non habentis potestatem incorporandi religioni,
secundum intellectum Abbatis, vel extra mona-
sterium, juxta communem lecturam, ut dictum est
supra in 1. & 2. *notab.* & sic fuit susceptus nulliter;
& propterea votum non solemnizavit, nec ma-
trimonium postea contractum dissolvit, ut in fin.
litteræ ad idem text. in *Extravag. Antiquæ de voto*,
ubi ad matrimonium dirimendum exigitur profes-
sio tacita, vel expresse, quæ ad castitatem pau-
peritatem, & obedientiam suos professores ad-
stringat; & sic debet esse valida: nam paria sunt
non profiteri, vel invalidè profiteri, argum. cap. 1.
de *translat. Episcop.* & notat idem Abb. in c. *Placet*, in
3. *not.* de *conv. conjug.* Sed professio emissa in
Conventu non designat ad recipiendos Novitios
est irrita. Ergo in foro conscientie matrimonium
postea contractum non dirimit.

11 Minor patet, quia decreta Clementis decer-
nunt nullas professiones quaslibet emissas contra
formam in eis præscriptam; idque impedimentum
semper durat, adeo ut ex sententia S. Congrega-
tionis Regular. nec tacita professio ullo unquam

12 tempore induci possit. Et quamvis Regularis e-
lapso quinquennio hanc nullitatem allegare non
possit, eò quod S. Congregatio Concilij declara-
verit illi obitare decretum d. cap. 1. 9. *sess.* 2. 5. de
Regularibus. Quod procedit in impedimento etiam
perpetuo: tamen cum Concilium ibi ex sententia
ipsius Congregationis tacitam professionem non
inducat, sed tantum denegat audientiam: verè
professio illa semper remanet nulla quoad Deum,
qui omnia novit, c. *Humane*, 2. 2. q. 5. cap. *A nobis*, in
secundo, de *sentent. excommunic.* Et hanc sententiam
in terminis Concilij Tridentini tenet Navar. *conf.*
89. *Cap. de jure*, num. 6. de *Regular.* Ubi consultit
invalidè professum, qui post quinquennium absque
licentia e monasterio exiit, & uxorem duxit, esse
tutum in conscientia, & quoad Deum, & *conf.* 23.
Petrus, eod. tit. idem respondit de invalidè pro-
fesso, qui absque licentia elapso quinquennio
rediit ad sacculum, & matrimonium contraxit, licet
subdat, quoad forum exterius necessariam esse
authoritatem Superioris ad declarationem pen-
tendam, quæ sine causæ cognitione concedi non
potest.

13 Neque obstat quòd Ant. de Butr. in cap. *Quidam*,
de *conv. conjug.* num. 9. teneat professionem nul-
liter emissam per virum uxore contradicente di-
rimere matrimonium eà mortuà contractum cum
alia muliere, quia, inquit, quantum ad continen-
tiam servandam satis solemnizavit ipsam per
suam professionem: Et quamvis istud non sit vo-
tum religionis, & religioni in specie obligans; est
tamen votum emissionis castitatis respectu certæ,
& approbatæ religionis: & licet quoad alia sub-
stantialia non obliget, ut paupertatis, & obedien-

tia; obligat tamen quoad partem, scilicet castita-
tis quantum est in se; & pro tanto votum est iole-
mne.

Nam responderit Butrium potest recedere ab
hac opinione in *verf. Nisi restringens*, ubi contra-
rium putat veriorum: quam etiam tenent in d. c.
cap. *Quidam*, Innoc. Vinc. Goffr. Tancred. & alij
ad Butrium relati, qui censent professionem, ut supra
nulliter emissam à viro non dirimere matrimo-
nium postea contractum: & idem tenet ibi Abb.,
num. 4. Ac præterea Butrium videtur sentire ex dict.
professione ortam esse obligationem ad religio-
nem in genere, quæ non solum impedit contra-
hendum, sed dirimat contractum. At hæc doctrina

15 quatenus etiam sit vera, non tamen applicatur
casui, de quo agitur, quia cum posterius decretum
Clementis VIII. decernat professiones quaslibet
emissas in Conventibus non designatis esse nullas
ad quemcumque effectum, per illa verba censentur
fuisse etiam obligationem ad religionem in
genere, ut alias probavimus, idque ad exem-
plum Concilij Tridentini, quod in 1. *sess.* 2. 5. de
Regul. per similia verba fultit hujusmodi obligatio-
nem, ut censuit S. Congregatio.

16 Quod verò pertinet ad forum judiciale, videtur
respondendum, matrimonium ut præferitur, con-
tractum esse nullum; nam professio solemniter im-
pediit, & dirimit matrimonium post contractum,
ut hic, & in cap. *Mennimus*, supra eodem, ubi Alex.
III. rescribit, si quiquam, qui religioni devovit,
& habitu suscepto professionem fecit, postmo-
do sibi aliquam copulaverit, est cogendus ab ea
recedere, & ad Ecclesiam, cui se consuliit, sine
contradictione transire. Ad idem textum in cap.
Innuante, in fine, ubi de quadam muliere, quæ post
professionem matrimonium contraxerat, Innoc.
III. rescribit, ut ad male dimissum religionis habi-
tum resumendum, & servandum quod novit etiam
per censuram, Ecclesiasticam compellatur.
Et concordant text. in §. *ut dist. 27.* in cap. *Cum*
virum, de *regular.* & cap. *Ex parte*, de *conv. conjug.*
Item Conc. Carthag. IV. cap. ult. Tolet. IV. cap. 8.
Triburien. cap. 6. Aurelianen. cap. 3. ut referunt 27.
basil. per totam, & dist. 27. Tridentina Syno-
dus *sess.* 2. 4. de *Sacram. Matrim.* can. 9.

Quod habet locum etiam in professione præ-
sumpta, ut patet in c. *Neque viduas*, 27. q. 1. ubi Ge-
ladius: (Neque viduas, inquit, ad nuptias transire
patimur, quæ in religioso proposito diuturnâ ob-
servatione permanserunt; similiter virgines nu-
bera prohibemus, quas annis plurimis in mona-
sterijs atate peregrille contigerit;) atque ibi no-
tat *glos.* in *ver. Diuturna*, quæ intelligit illam tex-
tum de professione tacita. Imò hæc conclusio
procedit etiam si solemniter professio, quæ ab Ec-
clesia, & in foro fori habetur pro valida, sit irrita
quoad Deum, & in foro animæ; adhuc enim præ-
sumpta hæc professio in foro externo dirimit ma-
trimonium postea contractum: textus clarus in

17 cap. *Quod interrogasti*, 27. *dist.* ubi Nicolaus Papa
decernit, ut femina, quæ post obitum mariti sui
sacrum velamen super caput suum imposuit, & fin-
xit se sub eodem velamine sanctimonialem esse,
postea verò ad nuptias rediit, quia per hypocritam
Ecclesiasticam regulam conturbare voluit, & non
legitimè in voto suo permansit; penitentiam agat
de illusionem efanda, & revertatur ad id, quod spo-
ndit, & in sacro ministerio permaneat, quod in-
choa-

19 choavit. & concordat textus in cap. *Vidua*, il *primo*, 27. q. 1. intelligendo textum de voto solemniter,
prout illum intelligit *glossa ibi*, in *ver. Haec verò*:
mulieres enim illæ, quæ simulaverunt se professio-
nem emittere, & animum non habuerunt se alli-
gandi religioni, verè in foro poli non erant profes-
sæ, ut in specie ibi post Lap. & Archid. not.
*Præposnum. 9. verf. Dic aut summi in foro penitentia-
li*: nulla enim professio coram Deo validè induci
potest absque profitentis consensu, cap. 1. & cap.
Sicut, de *Regular.* & tradit *Præpos. ibidem*, & Navar.
conf. 15. num. 2. de *Regul.* nam, ut ait Gregorius *lib.*
16. *Moral.* cap. 7. *Humane aures verba naturalia*
indicant, qualia foris sonant: divina enim judicia
taliter ea audiunt, qualia ex intimis profertur:
quod refertur in cap. *Innumans*, 2. 2. q. 5. & in cap. 1.
1. 9. q. 6. Alex. Papa ait: (Amplius respicit Deus
ad cogitationes, & spontaneas voluntates, quam
ad actus, qui per simplicitatem, aut necessitatem
sunt;) per quem textum *glos.* in cap. *Ad nostram*, in
ver. Triduum de regul. allegavit, cum, quibusque de-
liberatione, & intellectus intrat religionem, non ob-
ligari quoad Deum, qui considerat cor, & non
opus: allegat etiam textum in cap. *Si quid invenisti*,
14. q. 1. Professio igitur d. statum mulierum quoad
Deum non erat valida, cum voluntarium sit
de ratione intrinseca voti secundum D. Thomam
2. 2. q. 88. art. 1. & in 3. *dist.* 38. q. 1. art. 1. q. 1. Syl-
vest. in *ver. Vocam. 1. in prime.* Sed nihilominus, quia
exceptio simulationis, & dissensus non admittit
ab Ecclesia, quæ non judicat de occultis, cap.
Litteras, de *resist. spoliat.* professio illa habetur pro
valida in foro Ecclesie, & dirimit matrimonium
post contractum, ut illic statuitur; atque ita ibi
censent Hugo, Lopus, & Archid.

20 Professio autem emissa contra formam decre-
torum Clementis in Conventu non designato: est
quidem irrita in foro conscientie, & quoad Deum
etiam post elapsum quinquennium, quia eadem
decreta decernunt irritas receptiones, & profes-
siones quaslibet contra formam in eis præscripta;
quibus verbis sublatæ est professio tam expresse,
quam tacite, Prob. ad Jo. Monac. in c. 1. n. 4. de *re-
gul.* lib. 6. & aliis censuris Sacra Congreg. *regul.* &
decretum d. c. 19. *sess.* 2. 5. de *regul.* ex sententia Sa-
cræ Congregationis Concilij tacitam professionem
non inducit; sed tamen quæ in foro externo,
ut etiam tradit Navar. *conf.* 15. n. 10. de *regul.* ead.
professio post quinquennium ab Ecclesia habetur
pro valida, cum eo termino elapso regularis sit
prohibitus deducere quaslibet causas nullitatis
professionis: merito hujusmodi professio præsum-
pta, licet irrita sit quoad Deum; tamen in foro Ec-
clesiæ dirimit matrimonium postea contractum.

21 Deinde pro hac sententia adducitur text. in c.
Ad id quod de sponsal. ubi mulier, quæ diverterat
ad viro, eò quod matrimonium per vim contraxe-
rat, tamen quia postea per annum, & dimidium
cum viro cohabitavit, ad ipsum cogitur redire;
nec de cætero recipiendi sunt testes, si quos me-
morata mulier ad probandum, quòd non consen-
serit in eundem nominaverit producendos. Ubi
ponderandum est matrimonium illud, si verè mu-
lier nunquam consenserat, fuisse irritum quoad
Deum, cum nuptias non contubitus, sed consensus
faciat, 1. *Nuptias*, ff. de *regul. jur.* §. 1. & cap. *Cum*
initiat, 17. *quæst.* 2. Sed tamen Ecclesia propter
cohabitationem subsequenter elicit consensus

22 Profp. Fagn. in 4. lib. Decretal.

præsumptum, contra quem probationem non ad-
mittit: & ideo licet forte nunquam consenserit
in foro interno; tamen cogitur ab Ecclesia ad vi-
rum redire. Ad idem sunt text. in cap. *Is qui fidem*,
eodem tit. de sponsal. in cap. *De illis*, & cap. *Per tuas*, de
cond. app. & est bona *glos.* in cap. *Quod interrogasti*,
in *ver. Finxit*, *verf. Similiter duo*, 7. *dist.* Eodem
igitur modo quamvis regularis professus contra
formam decretorum Clementis verè non sit alli-
gatus Religioni; tamen quia in foro fori hanc nul-
litate probare non potest, obstante decreto, d. c.
19. cogendus est ad religionem redire; quemad-
modum enim post diuturnam cohabitationem in
d. cap. *Ad id quod*, non admittit probationem nullita-
tis matrimonij per dissensum, ita nec Concilium
post quinquennium admittit probationem nul-
litate professionis quamcumque de causa: unde
hic cogendus est ad hæc redire religioni, sicut illa mu-
lier cogitur ad hæc redire viro, arguendo a matrimo-
nio carnali ad spirituale, ad text. in cap. *inter cor-
poralia*, de *transl. Episc.*

23 Porro in hac perplexitate si queratur, quomo-
do hic professus se gerere debeat, videtur hic dis-
tinguendum, Aut uxor expresse contradicit vi-
ro volenti ad religionem redire; & tunc vir tutâ
conscientiæ videtur ad religionem redire non posse,
sed teneri uxori suæ ad hæc redire: patet hoc in cap.
1. & cap. 2. ac tunc per totum, & de *conv. conjug.*
Nam ut inquit Gregorius in cap. *Sunt quidam*, 27.
q. 2. Sunt quidam qui dicunt religionis causâ con-
jugia debere dissolvi: verum sciendum est, quòd
si hoc lex humana concessit, lex tamen divina pro-
hibuit; per se enim veritas dicit: Quos Deus con-
junct, homo non separet; qui etiam ait: Non licet
dimittere uxorem exceptâ causâ fornicationis. Ad idem
sunt textus in cap. *Multorum*, in cap. *Agathosa*, &
quatuor seq. eodem *can.* & *quæst.* & cum hæc mulier
obediit præcepto Apostoli 1. Corinth. 7. *Propter*
fornicationem unusquisque suam uxorem, & unaque
que virum suum habeat, & nolite fraudare invicem, ni-
si forte ex consensu, & ad tempus, cap. *Sicut*, §. *Haec ita*
respondetur, 32. *quæst.* 2. & melius ei fuerit nuberè,
quam uri, secundum Apostolum ibidem, cap.
Si Paulus, 1. *quæst.* 1. Iniquum esset, ut absque factio,
& culpa sua privaretur jure exigendi debitum,
quod ad remedium concupiscentie iusto titulo
acquisivit; unde Abbas in cap. *Quidam*, de *conv. conjug.*
in 1. *notab.* num. 2. ait, uxorem posse vendi-
care maritum adjectâ etiam conditione de jure
divino, cum habeat eum in sua potestate quoad
quid; sicut dicimus in patre, qui potest vendicare
filium, leg. 1. §. *Per hanc*, ff. de *rei vendit.* Quare cum
lex humana præcipiens ex sola Constitutione Ec-
clesiæ redeat ad religionem, hoc casu repugnet legi
divinæ præcipienti, ut uxorem non dimittat; at-
que ita servari non possit absque eo, quòd inde
resulteret iniquitas, vel peccatum: merito in hoc
speciali casu in foro conscientie servari non debet
secundum Innocentium, & alios, quos supra retu-
limus num. 9. facit cap. *unicum*, de *voto*, lib. 6. ubi di-
citur voti solemnitas ex sola Constitutione Ec-
clesiæ est inventa; matrimonij verò vinculum ab
ipso Ecclesiæ capite unionem, & indissolubilitatem
acceptit.

24 Quæ tamen conclusio non procederet, si iudex
compelleret sic professum redire ad monasterium,
non tamen ut professum, & alligatum religioni,
sed ad agendam penitentiam in penam com-
mif-

missi delicti; tunc enim teneatur obedire præcepto iudicis in utroque foro, etiam si uxor contradiceret, & virum repeteret, probatur hoc ex d. c. *Quod interrogasti*, 27. dist. intelligendo quod mulier illa coacta non redire ad monasterium, non solum quia non fuit admilla ad simulationem probandam, aut simulationem probare non potuit; sed etiam in poenam parati criminis: quod satis indicant verba illa textus: (Bonum mihi videtur, quia per hypoerium Ecclesiasticam regulam conturbare voluit, ut penitentiam agat de illusione nefanda:) qui fuit intellectus Lapid illum textum, ubi ait: (Licet mulier illa verè non fuerit monialis; tamen præsumitur contra eam, & cogitur remanere, quia voluit conturbare Ecclesiasticam regulam.) Et propterea Aug. ibidem dicit eum, qui simulat ex inhonesta causa se profiteri, cogendum esse in monasterio manere, non quia hic monachus, sed ad cautelam propter conservandam Ecclesiæ disciplinam, & ne detur alijs licentia peccandi, & propter fraudem & dolum, qui nemini debet esse lucrosus, & propter delictum, & propter illusionem, qua monasterio illud, debet retrudi in idem, vel potius in aliud monasterium, allegat c. *Si qua monachorum*, 27. q. 1. c. *Si quis*, & c. *manus*, 31. dist. & Hugonem refert & sequitur Archid. in d. c. *Quod interrogasti*, n. 6. His enim casibus, in quibus vir cogitur redire ad monasterium ad agendam penitentiam, non habetur ratio uxoris in sæculo remanentis, nec periculi incontinentiæ, ut patet in cap. *Quoniam frequenter*, §. Porro, vers. *Si autem supra ut lite non contesti*, ibi: (Eonequaquam oblitante, quod de lapu carnis posset opponi, quoniam in quodam multi casus occurrunt, in quibus conjuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur. Et in specie de viro in hæresim lapsu, qui in monasterium detruditur ad agendam perpetuam penitentiam, & ejus uxor invita cogitur continere,) est casus in cap. *Quanto infra*, de divort. ibi: (Nec obstat, quod à quibusdam forsitan obijciat, quod fidelis relictus non debeat jure suo sine culpa privati: cum in multis casibus hoc contingat, ut si alter conjugum incidat,) & plures alios casus consimiles enumerat gloss. in d. §. Porro, in ver. *Multi casus*.

27. Aut uxor consentit, ut vir revertatur ad monasterium; & cum volenti non fiat injuria, l. 1. §. *Vfque adeo*, ff. de injur. & cap. *Scienti*, de regul. jur. lib. 6. & liceat conjugibus mutuo consensu religionem profiteri, cap. *Veniens de regul. jur.* cap. *Ex parte*, & cap. *Dudum*, de convers. conjug. cum concord. utique sic professus tenetur redire ad religionem, & votum implere etiam in foro conscientie. Nam cum decretum Concilij hoc casu non repugnet legi divine, & servari possit sine interitu salutis aeternæ, merito obligat, & servari debet in utroque foro, ut in præcedenti membro latissime probatum est. Et idem est si uxor dissimulet, & virum expressè non revocet, textus in cap. *Consultui*, de conjug. ubi, secundum veriorè intellectum, professus religionem uxore sciente, & dissimulante, ad sæculum redire non potest: quem intellectum sequitur Petr. de Sarnone, & Abbas Antiquus ibi, & Joan. Andr. & Calder. in cap. *Ex parte*, eodem tit. Ad idem textus in cap. *Placet*, eodem tit. ubi conjugatus in rans monasterium ignorante conjugè non habet liberam facultatem exeundi e monasterio, ut clarè innuit textus ibi, redire ad sæcu-

lum, secundum Abb. Sienlum. Quæ tamen fortè videntur intelligenda, dummodo uxor sit lenex, & non suspecta de incontinentia, & castitatem voveat, aut monasterium ingrediatur; alias enim non licet viro, nisi ut supra cogatur à iudice in poenam commissi delicti, etiam uxore consentiente ad religionem transire, cap. 1. cap. *Cum sitis*, cap. *Vxoratus*, & cap. *Significavit*, de convers. conjug.

Ratio est, quia mulier cum non possit ad secundam vota transire vivente eo, cui est matrimonialiter copulata, cap. *Si quis necesse sit*, 34. q. ult. & cap. *ult.*, 27. q. ult. non videtur posse absque peccato relinqui in sæculo expolita periculo incontinentiæ; nam ab incontinentia ad peccatum impuritat, si propter hoc alter ad peccatum labitur, c. *Sicut*, 27. q. 2.

Hollens. tamen in cap. *Placet*, de convers. conjug. dicit prædicta jura procedere ante factum, sed posteaquam alter ex conjugibus professus est religionem, ut in hoc casu, in quo professio præcessit matrimonium, dicit satis esse ratificare post factum ingressum conjugis, siue qui remanet in sæculo sit juvenis, siue lenex: & hæc opinio placet Abbati ibi n. 7, adijcitur etiam notandam hanc limitationem ad jura prædicta.

30. At verò in foro externo etiam si uxor contradicat, aut sit suspecta de incontinentia, tamen indistinctè sic professus, qui post quinquennium habitum spontè dimittit, videtur omnino cogendus habitum resumere, & ad religionem redire ad præscriptum d. cap. 19. sess. 2. s. de regul. Ratio est, quia etsi professio emilla contra formam decretorum Clementis in monasterio ad recipiendos novitios in Conventu non designato in foro Poli, in quo simplex, & nuda veritas attenditur, sit nulla, eò quod decreta ipsa perpetuo inficiant professionem, & decretum d. cap. 19. tacitam professionem non inducat, ut superius diximus: aliud tamen dicendum est in foro fori; nam cum elapso quinquennio regularis audiri non possit ad allegandas quascunque causas nullitatis professionis, parum refert, ut professio sit nulla quoad Deum, cum in foro Ecclesiæ hæc nullitas probari non possit: Ecclesiæ enim non judicat de occultis, cap. *Humana*, 22. q. 1. sed secundum acta & probata, cap. *Iudicet*, 3. q. 8. & cap. *Erubescant*, 32. dist. & confertur quæ habentur in cap. *Quomodo*, & *septem sequ.* l. 1. q. 3. & in cap. *A nobis*, il secundo, de sent. excomm. quod clarè probatur in casu contrario ex d. cap. *Litteras*, de restit. spol. & cap. *Inquisitionis*, de sent. excomm. ubi iudex iuste præcipit mulieri sub poena excommunicationis in foro judiciali, ut adhareat viro suo; & tamen illa ob impedimentum dirimens occultum debet potius excommunicationem humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale. Quamvis enim Concilium in d. c. 19. tacitam professionem denuò non inducat, tamen elapso quinquennio habet quoscunque regulares pro legitime professis Ratio est, quia de jure communi qualibet professio præsumitur valida & qui eam dicit nullam, probare debet, ut per Specul. in tit. de stat. monach. q. 63. & Navarr. conf. 17. incip. *Titio à Sede Apostolica*, n. 10. de Regular. Imò ex perseverantia unius anni cum delatione habitus indistinctè præsumitur quis professus præsumptione juris, & de jure gloss. communitè recepra in cap. *Ex parte*, in ver. per annum de regul. & est text. in cap. 1. eodem tit. lib. 6. & in Clem. 2. eodem.

Nec

32. Nec refragatur quòd dicta jura loquantur in impedimento ætatis, quòd cum non sit perpetuum, nihil prohibet quominus tolli possit per novum consensum post legitimam ætatem; ideoque non sint extendenda ad casum professionis emissa in Conventu non designato, in quo impedimentum decreti irritantis semper durat; nec tolli potest per consensum profitentis, ut alias diximus. Respondetur enim hoc impedimentum utrunque perpetuum, fuisse tamen deducendum à professo infra tempus quinquennij, ut jam censuit S. Congregatio: unde eo elapso parum referat impedimentum sit perpetuum, vel temporale; cum neutrum in foro judiciali probari possit: unde Ecclesiæ præsumit eum professum fuisse in Conventu designato, ac servata forma Apostolice Constitutionis, cum nolit contrarias probationes recipere; atque ita dici potest huic professo, Adelt jus, sed deficit probatio, ut in leg. *Duo sunt Titij*, ff. de testament. tutel. & l. in lege, ff. de contrah. empt. & notatur per gloss. & DD. in dicto c. *Quod interrogasti*, 27. dist. ubi in specie Præpos. n. 4. no. & n. 9.

33. Verum professus, de quo agitur, deliquit; tum quia elapso quinquennio habitum regularem spontè dimittit, & apostatavit contra prohibitionem, dict. cap. 19. tum quia matrimonium contraxit ante declaratoriam nullitatis professionis; tum denique quia illud consummavit frangendo votum continentie, quod inest professioni etiam nulla, & impedit matrimonium contrahendum, ut sunt textus expressi in d. cap. *Quidam*, ubi Abb. num. 4. & cap. *Placet*, de convers. conjug. Unde puniendus esset non solum tanquam apostata ad præscriptum d. cap. 19. sed etiam severius pro tanti excessus gravitate, ut constat ex ca. 1. & per totam 27. quæst. 1. adeo ut propterea nec videatur illi concedenda restitutio adversus lapsum quinquennij, quæ cum sit mera gratia, dari non debet absque legitima & rationabili causa, ad tradita per Sylvest. in ver. *Præscriptio*, prima, num. 14. esset etiam pessimi exempli, ut qui pro patris criminibus mereat poenam, præmium consequeretur, l. *Mortuus*, §. *Ab eo*, ff. de legat. 2. Signorol. conf. 110. Testator, n. 8.

Et quamvis professus videatur inter duo contraria, & versetur in angustias, tamen impetret sibi, qui ultrò se in necessitatem conjecit, cap. 1. & ibi gloss. fin. de atate, & qualis. leg. *Bona fides*, vers. *Nam male meritis*, ff. de postul. gloss. in Extravagan. *Injuncta*, in ver. *Suppens*, de elect. Gemin. conf. 42. num. 12. vers. *Nec obstat*, Signorol. conf. 19. in assumptione, num. 2. damnium enim, quod quis suâ culpâ sentit, sentire non videtur, ut in regula *Dammum*, lib. 6.

Navarrus tamen in d. conf. 2. n. 3. de regul. sentit eum posse iuste à sanctè restitui in integrum, si probaverit se fuisse legitime impediendum quominus poterit declarationem nullitatis suæ professionis infra quinquennium petere. Et certè posteaquam carere, & penitentis esset diu maceratus, posset cum eo misericorditer dispensari habitando eum ad deducendas causas nullitatis professionis, saltem instate uxore, quam durum est invitam carere conjugio, quod sibi paravit ad remedium incontinentiæ, cap. *Sicut*, §. *seq.* & cap. *Quicquid*, 32. q. 2.

Hæc autem omnia vindicant sibi locum etiam

Prosp. Fagn. in 4. lib. Decretal.

si hic regularis, ut præterdit, probaret se obtinuisse ab Ordinario declaratoriam nullitatis professionis, & licentiam exeundi à monasterio in vim litterarum in forma Brevis Sanctissimi D. N. sub die 2. Aprilis 1631. Quamvis enim in dictis litteris Sanctissimus mandet Ordinarijs locorum, & Superioribus regularibus, ut professos non peracto anno probationis in loco designato ad recipiendos novitios ad professionem denuò emittendam admittant absque novo probationis anno; nulli tamen tribuit illis facultatem concedendi declaratoriam nullitatis professionis elapso quinquennio; & tamen hoc agebat specialimentione cap. *Ex parte*, de Capell. Monach. cap. *Ecclesiæ vestra*, il secundo de elect. Et cum Ordinarius non possit dispensare contra decretum generalis Concilij Tridentini in d. cap. 19. ut in Extravagan. *unicæ*, de relig. domib. & not. gloss. in c. *Cum dilectus*, in ver. *In atate*, de elect. & hæc facultas restituendi in integrum alijs non comparat, quàm Summo Pontifici, Abb. conf. 87. lib. 1. ut etiam de stylo observaturis paria sunt, ut idem regularis dictam declaratoriam non obtinuerit, vel obtinuerit à potestate non habente, arg. cap. 1. de transl. Episcopi, cum similibus, ut per Abbatem in conf. 90. *Duo ad decisionem*, n. 1. lib. 2. Unde haberi debet pro legitime professo, & matrimonium pro nulliter contracto in foro judiciali, perinde ac si dictam declaratoriam non obtinisset. Sicut in simili Sacra Congregatio consulta, an impediens monasteria monialium de licentia Episcopi ex causa non necessaria excommunicationi subiaceat? Respondit licentiam esse nullam; & tam ingredientibus hujusmodi licentia prætextu in casibus non necessarijs, sed prohibitis, & necessitatibus non urgentibus, quam eos, qui illos admittunt, incidere in poenas Concilij, & Bullæ Pij Quinti.

Mitius tamen cum eo esset agendum, qui peccavit Superioris auctoritate; nam licentia iudicis etiam nulla aliquando excusat à poena & dolo secundum Bart. conf. 91. n. 6. lib. 1. cum concord. de quibus ibi per Apostill. Unde etiam hoc casu facilius ei concedenda esset restitutio adversus lapsum quinquennij.

Sed objicies. Si Summus Pontifex posset concedere hoc casu restitucionem in integrum, sequeretur ut esset in illius potestate irritum, aut validum efficere matrimonium consummatum; nam si denegaret restitucionem, matrimonium esset nullum in foro Ecclesiæ, ut pote contractum ab eo, qui ab Ecclesiâ habetur pro solemniter professo: si verò restitucionem concederet, matrimonium esset validum etiam in foro Ecclesiæ, ut contractum ab invalidè professo in Conventu non designato ad recipiendos novitios, ut probatum est supra num. 9. quod tamen videtur absurdum, cum Ecclesiâ inter fideles non possit irritum facere matrimonium consummatum, aut super eo dispensare, cap. *Sunt quidam*, 2. §. 1. juncto cap. *Vnico*, de voto, lib. 6. & cap. 2. cum ibi notatis, de Translat. Episcopi, Henrich. Boich. in cap. fin. num. 4. de sponsa duorum, Abb. in cap. *Ex publico*, n. 15. vers. *Tertio quia*, de convers. conjugat. Franc. in d. cap. *Vnico*, in 3. not. Covarr. post alios in 4. decret. 2. par. ca. 7. §. 4. n. 1. & Cardin. Bellarm. lib. 1. de matrim. c. 1. §. & duobus seq.

At respondetur, matrimonium hoc casu ab Ecclesiâ haberi pro nullo, non quòd verè ita sit, sed quòd

E 3